

مکتب تفکیک

تاریخ و نقد

محمد حسن وکیلی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

کتاب اندیشه

۱۱. مکتب تفکیک چیست؟ ۱۲. ۲. ضرورت بحث از مکتب تفکیک. ۱۲
۳. کتاب حاضر.

فصل اول: تاریخچه مکتب تفکیک

۱۹. ۱. پیشینه مخالفت با فلسفه در حوزه خراسان. ۲۱. ۲. میرزا مهدی اصفهانی؛ مؤسس مکتب تفکیک. ۲۲-۱. ۲. زیست‌نامه میرزا مهدی اصفهانی (۱۳۰۳-۱۳۶۵ ق). ۲۵-۲. سلوک میرزا مهدی اصفهانی. ۲۸-۳. ۲. میرزا مهدی اصفهانی در مشهد. ۲۹-۴. ۲. میرزا مهدی اصفهانی پس از دوره رضاخان. ۳۱-۵. ۲. میرزا مهدی اصفهانی و مخالفت با حکمت و عرفان. ۳۳-۶. ۲. ناآشنایی میرزا مهدی اصفهانی با فلسفه و عرفان نظری. ۳۶-۷. ۲. آثار مرحوم میرزا. ۳۹. ۳. شاگردان میرزا مهدی اصفهانی (نسل دوم مکتب تفکیک). ۳۹-۱. ۳. شاگردان تفکیکی مرحوم میرزا. ۳۹-۱-۳. ۳. شیخ مجتبی قزوینی (۱۳۱۸-۱۳۸۶). ۴۱-۲-۳. ۳. شیخ محمود حلبی تولایی (۱۳۱۸-۱۴۱۸ ق). ۴۳-۳-۱. ۳. آیت‌الله مروارید (۱۳۲۹-۱۴۲۵ ق). ۴۴-۴-۱. ۳. میرزا جوادآقای تهرانی (۱۳۲۲-۱۴۱۰ ق). ۴۵-۵-۳. ۳. شیخ محمدباقر ملکی میانجی (۱۳۲۴-۱۴۱۹ ق). ۴۶-۶-۳. ۳. شیخ علی نمازی شاهرودی (۱۳۳۳-۱۴۰۵ ق). ۴۷-۲. ۳. شاگردان غیرتفکیکی مرحوم میرزا. ۴۷-۱-۲. ۳. شیخ هاشم قزوینی (۱۳۰۹-۱۳۸۰ ق). ۴۹-۲-۳. ۳. شیخ غلامحسین محامی بادکوبه‌ای (حدود ۱۳۰۵-۱۳۷۳). ۵۰-۳-۲. ۳. میرزا علی اکبر نوقانی (۱۳۰۰-۱۳۷۰). ۵۱-۳. ۳. نکاتی درباره شاگردان میرزای اصفهانی. ۵۱-۱

- ۳-۳. آیا شاگردان میرزا از عالمان و فیلسوفان عصر خود بودند؟ ۵۴-۲-۳.
۳. مقام علمی شاگردان مرحوم میرزا. ۵۴-۳-۳. فلسفه‌دانی شاگردان مرحوم میرزا. ۵۷-۴. توفکیکیان (شاگردان شاگردان میرزای اصفهانی). ۵۷-۴-۱. سیدجعفر سیدان. ۵۸-۲-۴. محمدرضا حکیمی. ۶۱-۵. علل رواج فلسفه‌ستیزی در مشهد. ۶۱-۵-۱. پیشینه اخباری‌گری در مشهد و ادعای مکتب اهل بیت. ۶۲-۵-۲. تازگی دیدگاه‌های اصولی میرزا مهدی اصفهانی. ۶۲-۵-۳. خصایل اخلاقی و کمالات روحی میرزا مهدی اصفهانی. ۶۳-۵-۴. تلاش مبلغان تفکیک در همراهِ‌سازی توده مردم. ۶۴-۵-۵. برخوردهای عملی مبلغان تفکیک با فلسفه و عرفان.

فصل دوم: روش‌شناسی مکتب تفکیک (۱): ارزش نقل

۶۷

۱۷۱. جایگاه نقل در مکتب تفکیک. ۱۷۱-۱-۱. قرآن کریم. ۱۷۲-۱-۱-۱. رویکرد دوگانه مکتب تفکیک به قرآن کریم. ۱۷۲-۱-۱-۱-۱. رویکرد اول. ۷۳-۱-۱-۲. رویکرد دوم. ۷۴-۱-۱-۲. نقد و بررسی. ۷۵-۱-۲-۱. روایات. ۷۹-۱-۲-۱. رویکرد دوگانه مکتب تفکیک به روایات. ۷۹-۱-۲-۱-۱. رویکرد اول. ۸۱-۱-۲-۱. رویکرد دوم. ۸۱-۱-۲-۲. نقد و بررسی. ۸۳-۲. مشکلات روایات اعتقادی. ۸۷-۳. روش صحیح در مراجعه به نقل در اعتقادات. ۸۷-۳-۱. اولویت‌بندی منابع تحقیق. ۸۸-۳-۲. عرضه روایت بر قرآن. ۸۹-۳-۳. جامع‌نگری. ۸۹-۳-۴. طی مراحل اجتهادی. ۹۰-۳-۵. عرضه محصول نقل بر عقل. ۹۱-۴. تأویل. ۹۲-۹۶. بررسی. ۹۶. یک مثال کوتاه.

فصل سوم: روش‌شناسی مکتب تفکیک (۲): ارزش عقل و شهود

۹۹

۱۰۱. جایگاه عقل از نظر مکتب تفکیک. ۱۰۱-۱-۱. رویکرد اول: انکار مطلق عقل. ۱۰۲-۱-۱-۱. دلیل عقلی. ۱۰۳-۱۰۳. نقد و بررسی. ۱۰۵-۱-۱-۲. دلیل نقلی. ۱۰۷-۱۰۷. نقد و بررسی. ۱۱۰-۱۱۰. دو نکته. ۱۱۱-۱-۲. رویکرد دوم: عقل بین و غیربین. ۱۱۳-۱-۲-۱. دلیل اول. ۱۱۴-۱۱۴. نقد و بررسی. ۱۱۶-۱-۲-۲.

پیشگفتار

فهم خالص و ناب از معارف دینی و پیراسته از اوهام و آرای بشری همواره دغدغه اسلام‌پژوهان بوده است. در این میان، جریانی فکری که به «مکتب تفکیک» یا «مکتب معارف» موسوم شد، استفاده از فلسفه و عرفان در فهم دین را با فهم خالص و حیانی ناسازگار دانسته، بر ضرورت اجتناب از این علوم انگشت تأکید می‌نهد. جذابیت مدعای این جریان سبب شده است بسیاری از نقاط ضعف ایشان پنهان مانده، برخی اندیشه‌وران جوان کل آرای ایشان را قبول کنند؛ از این‌روی گزارشی جامع و منصفانه از تاریخ پیدایش در کنار تفکرات صحیح و ناصحیح این جریان ضروری می‌نماید. تحقیق پیش روی، با همین هدف سامان یافته و در کنار ارائه تاریخچه‌ای مختصر و مفید، به شرح و نقد منصفانه مهم‌ترین آرای اصحاب این جریان پرداخته است.

مرکز پژوهش‌های جوان با هدف تعمیق و ارتقای معرفت دینی، نسخه‌پروری، ارائه نظام‌واره فکری و معرفی الگوهای رفتاری برای نسل نو فعالیت می‌کند و مفتخر است با ارائه این اثر و آثار همسو، سهمی در نوآوری، گره‌گشایی و پاسخ‌گویی به اقتضانات و نیازهای فکری، فرهنگی و

اجتماعی مخاطب جوان، در قلمرو اندیشه اسلامی و نظام جامع دین داشته باشد.

این مرکز در کنار چهار پژوهشکده دیگر پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی فعالیت دارد. تلاش‌های مؤثر مرکز در قالب گروه‌های علمی «بینش و اندیشه»، «مطالعات فرهنگی و اجتماعی»، «نظام‌ها و مطالعات انقلاب اسلامی»، «اخلاق، تربیت و روان‌شناسی»، «سنت‌های حوزوی و آداب طلبگی» و «ادب و هنر» انجام می‌پذیرد.

سطح کتاب پیش روی اندیشه است؛ مخاطبان «کتاب اندیشه» کسانی هستند که پویایی فکری خویش را تعالی بخشیده و بر فرازی فراتر از مقطع کارشناسی قدم نهاده‌اند؛ چنین مخاطبانی کمتر از ۲۸ بهار را تجربه کرده‌اند. این گروه ضمن تجلیل از آقای حجت‌الاسلام والمسلمین محمدحسن وکیلی در ارائه کتاب «تاریخ و نقد مکتب تفکیک»، زحمات ارزیابان محترم علمی کتاب آقایان حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدجواد رودگر، حجت‌الاسلام والمسلمین حسین مظفری و سجاد هجری را ارج می‌نهد و آمادگی خود را برای دریافت پیشنهادهای شما خواننده گرامی اعلام می‌دارد.

گروه بینش و اندیشه
مرکز پژوهش‌های جوان